

Toruń, 19 stycznia 2024 r.

dr hab. Maciej Serowaniec, prof. UMK
Katedra Prawa Konstytucyjnego
Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

Ocena rozprawy doktorskiej mgr Anny Mazurek
pt. „Konstytucyjne i ustawowe uwarunkowania ochrony zabytkowych cmentarzy”
Rzeszów 2022, ss. 368
Promotor: dr hab. Krzysztof Eckhardt, prof. WSPiA

1. Uwagi wstępne:

Podstawą do sporządzenia niniejszej recenzji jest uchwała nr 28/2023 Rady Naukowej WSPiA Rzeszowskiej Szkoły Wyższej z dnia 14 grudnia 2023 r. powierzająca mi funkcję recenzenta w postępowaniu w sprawie nadania Pani magister Annie Mazurek stopnia doktora w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki prawne.

Recenzja rozprawy doktorskiej została sporządzona na podstawie art. 187 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 r. poz. 1668), w świetle którego „rozprawa doktorska prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w dyscyplinie albo dyscyplinach oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej lub artystycznej. Przedmiotem rozprawy doktorskiej jest oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, oryginalne rozwiązanie w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze gospodarczej lub społecznej albo oryginalne dokonanie artystyczne”.

Przedmiotem recenzji jest rozprawa doktorska Pani mgr Anny Mazurek pt. „Konstytucyjne i ustawowe uwarunkowania ochrony zabytkowych cmentarzy”, przygotowana pod kierunkiem naukowym Pana dra hab. Krzysztofa Eckhardta, prof. WSPiA w Wyższej Szkole Prawa i Administracji Rzeszowskiej Szkole Wyższej.

2. Wybór tematu rozprawy:

Przedmiotem rozważań w rozprawie doktorskiej mgr Anna Mazurek uczyniła niezwykle ciekawy i wielowątkowy problem badawczy, który odnosi się nie tylko do zakresu prawnej ochrony zabytkowych cmentarzy, ale także zwraca uwagę na konieczność postrzegania cmentarzy jako składników dziedzictwa kulturowego. Wśród całego zasobu światowego dziedzictwa kulturowego zabytkowe cmentarze bez wątpienia zajmują istotną pozycję. Są one nośnikami wartości kulturowych, a także odzwierciedleniem mentalności i kondycji materialnej społeczeństw na przestrzeni wieków. Doktorantka trafnie wskazała we Wstępie, że cmentarze, wyróżniające się pod względem historycznym, artystycznym lub naukowym stanowią, bardzo cenny element dziedzictwa kulturowego, czy wręcz narodowego danego państwa. Ze względu na swoją podstawową funkcję cmentarze są zabytkami o szczególnym charakterze, a w konsekwencji tego niezbędne jest zapewnienie adekwatnej ochrony prawnej – zarówno chroniącej je jako miejsca pochówku, jak również zapewniającej ochronę z uwagi na ich wartość zabytkową. Zgodzić należy się także z Doktorantką, że w aktualnych badaniach poświęconych w całości wyłącznie tematyce prawnej ochrony zabytkowych cmentarzy odnotować możemy pewną lukę, z tego względu zagadnienie to wymaga pogłębionych badań i analiz.

Najważniejszym uzasadnieniem wyboru tematyki badawczej jest oczywiście cel rozprawy. Autorka wskazała, że celem dysertacji jest odpowiedź na pytanie: w jakim zakresie konstytucyjne uznanie godności człowieka za aksjologiczną podstawę państwa i prawa oraz konstytucyjne zobowiązanie do ochrony dziedzictwa kulturowego znajdują swoje zastosowanie w prawnej ochronie zabytkowych cmentarzy? Istotne w tym względzie jest zwłaszcza zweryfikowanie, w jaki sposób ustawa zasadnicza wpływa na kształt ustawodawstwa zwykłego w zakresie ochrony nekropolii oraz czy obowiązujące przepisy prawa skutecznie i wystarczająco regulują te kwestie. Zgodnie z deklaracją Doktorantki tak sformułowany cel ma zostać osiągnięty dzięki analizie regulacji konstytucyjnych oraz ustawowych, które przesądzają o formach oraz zakresie ochrony zabytkowych cmentarzy. Tak nakreślone cele badawcze służyć mają weryfikacji postawionej przez Doktorantkę tezy, że konieczność prawnej ochrony zabytkowych cmentarzy wynika z postanowień Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 roku. Doktorantka sformułowała przy tym hipotezę badawczą zakładającą, że obowiązujące regulacje prawne.

niewystarczająco chronią nekropolie. Dodatkowo Doktorantka postawiła szereg interesujących problemów badawczych, które poddaje szczegółowej analizie w poszczególnych rozdziałach dysertacji. Wśród najważniejszych pytań badawczych wskazać należy m.in.:

- 1) Co należy rozumieć pod pojęciem ochrony zabytkowych cmentarzy?
- 2) Czy poprawne jest wywodzenie obowiązku ochrony zabytkowych cmentarzy z postanowień Konstytucji RP?
- 3) Czy istniejące regulacje prawne zapewniają właściwą ochronę zabytkowym cmentarzom jako miejscom pochówku?
- 4) Czy istniejące regulacje prawne zapewniają właściwą ochronę zabytkowym cmentarzom jako zabytkom?
- 5) Czy istnieją formy i sposoby ochrony zabytków odnoszące się wprost do zabytkowych cmentarzy?
- 6) Czy uznanie cmentarza za zabytek nie narusza obowiązku poszanowania szczątków ludzkich?
- 7) W jakim zakresie prawo międzynarodowe wpływa na ochronę zabytkowych cmentarzy w prawodawstwie krajowym?

W obecnej postaci zarówno tezę jak i hipotezę badawczą cechuje pewien poziom ogólności. W celu bardziej szczegółowego ujęcia tezy oraz hipotezy pracy doktorskiej warto byłoby, oczywiście w mojej ocenie, wykorzystać część z postawionych w pracy pytań badawczych.

Niemniej nie mam wątpliwości co do tego, że Autorka dokonała trafnego wyboru tematu badań, właściwych ustaleń w zakresie stanu normatywnego, poglądów doktryny i orzecznictwa, prawidłowo przyjęła zakres badań oraz poprawnie wskazała ich cel, a także tezę główną i hipotezę szczegółową badań.

3. Styl i metoda prezentacji tematu:

Język pracy jest poprawny, a rozważania Doktorantki prowadzone są w sposób spójny i konsekwentny. Pod względem stylistycznym i interpunkcyjnym dysertacja została przygotowana starannie. Także przypisy zostały skonstruowane bardzo starannie. Dotyczy to zarówno odwołań do literatury, aktów prawnych jak i orzecznictwa. Strona formalna, świadcząca o umiejętnościach warsztatowych, zasługuje zatem na pozytywną ocenę.

Doktorantka posłużyła się kilkoma metodami badawczymi. Wskazała i zastosowała metodę dogmatyczno-prawną, metoda historyczno-opisowa, a także metodę prawno-porównawczą oraz logiczno-językową. Kluczową rolę w dysertacji odgrywa metoda prawno-dogmatyczna. Metoda ta wykorzystana została przede wszystkim celem wykładni tekstów prawnych i analizy literatury przedmiotu, a także przy analizie orzecznictwa trybunalskiego i sądowego. Z kolei metoda historyczno-opisowa wykorzystana została w celu zobrazowania procesu krystalizowania się norm polskiego prawodawstwa, zapewniającego ochronę zabytkowym cmentarzom. Doktorantka z powodzeniem wykorzystowała również metodę porównawczą, dzięki której dokonano analizy podstawowych regulacji dotyczących zasad funkcjonowania zabytkowych cmentarzy oraz przepisów odnoszących się do ochrony zabytków, jak też obowiązujących przepisów prawa kanonicznego w zakresie ochrony zabytkowych cmentarzy. Przydatna okazała się także metoda logiczno-językowa. Pozwoliła ona na ustalenie znaczenia użytych przez ustawodawcę nieokreślonych terminów odnoszących się do badanego zagadnienia. Stosując tą metodę badawczą Doktorantka trafnie przywołała poglądy prezentowane w innych dyscyplinach nauk społecznych i humanistycznych, w których kluczowe dla analizy tytułowego zagadnienia poruszanego w dysertacji, pojęcia zostały zdefiniowane. Zabieg ten pozwolił na podjęcie udanej próby wyjaśnienia znaczenia kluczowych terminów na gruncie obowiązujących przepisów prawa.

4. Baza źródłowa:

Autorka pracy wykazała się pieczołowitością zbierając materiały niezbędne do analizy problemu badawczego wskazanego w tytule rozprawy doktorskiej. Na niemal 50 stronach pracy wskazała monografie, studia i artykuły naukowe, publikacje elektroniczne, źródła prawa oraz orzeczenia sądów. Doktorantka dokonała przy tym rzetelnego i wymagającego sporo uwagi szczegółowego podziału w ramach zebranej bibliografii. Wykaz obejmuje kilkaset prac najważniejszych przedstawicieli nauki reprezentujących różne gałęzie prawa i nie tylko, zajmujących się problematyką prawa administracyjnego, cywilnego, karnego oraz prawa konstytucyjnego. Autorka wielokrotnie odwołuje się także do krajowego orzecznictwa trybunalskiego i sądowego. Warto już w tym miejscu podkreślić, że w swoich rozważaniach mgr A. Mazurek nie ogranicza się wyłącznie do rekonstrukcji stanu prawnego czy dominujących poglądów prezentowanych w doktrynie

oraz w orzecznictwie, ale dokonuje ich krytycznej oceny, opatrując je często odautorskim komentarzem.

5. Konstrukcja i ocena rozprawy:

Przedstawiona do recenzji rozprawa liczy 369 strony. Została podzielona na pięć rozdziałów merytorycznych i opatrzona wprowadzeniem oraz zakończeniem. W ramach pracy wyróżniona została także bibliografia. Każdy z rozdziałów opatrzony jest zwięzłym wprowadzeniem i podsumowaniem, które doskonale porządkują prowadzone w poszczególnych rozdziałach rozważania. Doktorantce z powodzeniem udało się także zachować proporcje pomiędzy poszczególnymi rozdziałami, co świadczy o opanowaniu przez Nią umiejętności syntezy analizowanych problemów badawczych. Dzięki temu praca nie przekracza rozsądnych granic wyznaczonych dla prac doktorskich. Nie zgłaszam zastrzeżeń w kwestii kolejności rozpatrywanych zagadnień. Kolejność ta jest uzasadniona merytorycznie, chronologicznie i logicznie.

Całość pracy poprzedzona jest zwięzłym wprowadzeniem. Autorka sformułowała tutaj główną tezę badawczą dysertacji oraz hipotezę badawczą. Autorka wskazała i uzasadniła ponadto cele badawcze swej pracy formułując szereg szczegółowych pytań odnoszących się do poszczególnych zagadnień merytorycznych poruszanych w pracy. Poprawnie wypadła również zgrabna prezentacja treści poszczególnych rozdziałów pracy we wstępie.

W rozdziale pierwszym Doktorantka charakteryzuje kluczowe dla pracy pojęcia zabytku, cmentarza (nekropolii) oraz zabytkowego cmentarza. Tłem dla rozważań podjętych w tym rozdziale stały się przede wszystkim postanowienia ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz ustawy z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych. W tym zakresie podkreśliła Ona, że pojęcie „zabytkowego cmentarza” nie posiada legalnej definicji. Jako udaną ocenić należy podjętą przez Doktorantkę próbę zdefiniowania pojęcia zabytkowego cmentarza jako przeznaczonego do pochówku zmarłych, wydzielonego fragmentu przestrzeni, zwykle o założeniu parkowym, cennym dla dziedzictwa kulturowego ze względu na wartość zabytkową jego całości lub niektórych elementów. Odwołując się do poglądów prezentowanych w doktrynie mgr A. Mazurek podkreśla także, że zabytkowe cmentarze stanowią ważny element dziedzictwa kulturowego. Stanowią one bowiem pewnego rodzaju

sumą wartości kulturowych wyrażonych w jego organizacji przestrzennej i wystroju plastycznym oraz sumą treści wypowiedzianych w epitafiach i innych inskrypcjach, emblematach i znakach. Z tego względu istotne jest zapewnienie prawnej ochrony tej szczególnej grupy zabytków. W dalszej części rozdziału analizie poddano przesłanki prawnej ochrony zabytkowych cmentarzy. W głównej mierze są one zdeterminowane głównymi funkcjami jakie pełnią współcześnie nekropolie. Po pierwsze cmentarze są sferą sacrum, gdyż stanowią swoistą „świętą przestrzeń” do przechowywania doczesnych szczątków wielu pokoleń. Nekropolia pełni również funkcję archiwum z uwagi na gromadzone na jej terenie zbiory informacji o historii lokalnej społeczności lub historii narodu. Trzecią funkcją przypisywaną zabytkowym cmentarzom jest pełnienie przez nie roli zbioru pewnego typu dzieł sztuki cmentarnej o znacznej wartości artystycznej i kulturowej. W kolejnej części tego rozdziału w interesujący sposób Doktorantka przedstawiła także kwestię genezy i ewolucji prawnej ochrony zabytkowych cmentarzy w Polsce. Odniesienie się do genezy prawnej ochrony zabytków oraz wydanych na początku XX wieku aktów prawnych regulujących ochronę zabytkowych cmentarzy jest szczególnie istotne z tego względu, że część ówczesnych rozwiązań legislacyjnych w nieznacznie zmienionej formie funkcjonuje w obowiązującej ustawie o ochronie zabytków.

Drugi rozdział dysertacji stanowi udaną próbę powiązania konstytucyjnego nakazu ochrony narodowego dziedzictwa kulturowego z obowiązkiem ochrony zabytkowych cmentarzy. Rzecz jasna Konstytucja RP z 2 kwietnia 1997 r. nie reguluje w sposób szczegółowy problematyki ochrony zabytkowych cmentarzy, ale ustanawia ona ogólny obowiązek strzeżenia dziedzictwa narodowego przez władze administracji publicznej oraz obowiązek stwarzania warunków do upowszechniania i równego dostępu do kultury, a także wolność twórczości artystycznej i korzystania z dóbr kultury. Zgodzić należy się również z prezentowanym w pracy stanowiskiem, że w świetle art. 5 Konstytucji RP strzeżenie dziedzictwa narodowego traktowane jako jedno z podstawowych zadań państwa i odnosi się ono zarówno do działalności administracji rządowej, jak i samorządowej, tworzącej razem jednorodną kategorię zadań z zakresu administracji publicznej. Podobne stanowisko zajął zresztą Trybunał Konstytucyjny uznając jednostki samorządu terytorialnego za integralny element struktury władzy publicznej w państwie, jednak pozostające w dyspozycji samorządu władztwo nie jest odrębną władzą, a wyłącznie stanowi przejaw zdecentralizowanej władzy jednego państwa polskiego. W dalszej części

rozdziału Doktorantka zwraca ponadto uwagę, że z punktu widzenia konieczności zapewnienia prawnej ochrony zabytkowych cmentarzy niezwykle istotny jest również art. 30 Konstytucji RP. Jak podkreśla bowiem A. Mazurek, poszanowanie i cześć należne szczątkom ludzkim mają swe źródło w godności człowieka. Wobec tego z godności człowieka wynika zarówno obowiązek poszanowania miejsc spoczynku zmarłych, jak też konieczność ochrony cmentarzy jako obiektów zabytkowych. Analizując zagadnienie obowiązków organów władzy publicznej w zakresie ochrony zabytkowych cmentarzy Doktorantka słusznie podkreśla, że w tym zakresie mamy *de facto* do czynienia z obowiązkami odnoszącymi się do ochrony całego zasobu zabytków. Przeprowadzona przez Doktorantkę analiza obowiązujących regulacji prawnych pozwoliła także na wyraźne rozróżnienie podmiotów odpowiedzialnych za ochronę zabytkowych cmentarzy od podmiotów zobowiązanych do sprawowania nad nimi opieki. W świetle obowiązujących regulacji prawnych opieka nad nekropolią sprawowana jest przez właściciela lub zarządcę cmentarza. Szczególnie interesująco w tym względzie prezentują się rozważania poświęcone ochronie i opiece nad cmentarzami stanowiącymi mienie jednostek samorządu terytorialnego. W ich przypadku organy jednostek samorządu terytorialnego pełnią bowiem podwójną rolę: zobowiązane są do sprawowania opieki oraz do realizowania działań ochronnych jako zadań publicznych.

Trzeci rozdział dysertacji, stanowiący obok rozdziału czwartego zasadniczy trzon recenzowanej pracy, poświęcony został zakresowi prawnej ochrony zabytkowych cmentarzy na tle rozwiązań przyjętych w prawie międzynarodowym oraz krajowym. Doktorantka wychodzi ze słusznego założenia, że kwestia dziedzictwa kulturowego i jego ochrony nie dotyczy wyłącznie poszczególnych państw, ale jest również przedmiotem troski całej społeczności międzynarodowej, czego odzwierciedleniem są stosowne postanowienia zawarte w szeregu umów międzynarodowych. W tym miejscu Doktorantka podkreśla, że o ile cmentarze wojenne chronione są w prawie międzynarodowym, to pozostałe cmentarze chronione są jedynie przepisami prawa krajowego oraz międzynarodowymi regulacjami odnoszącymi się ogólnie do dziedzictwa kulturowego, bez uwzględnienia wyjątkowego charakteru cmentarzy jako zabytków. W dalszej części rozdziału mgr Anna Mazurek poddaje szczegółowej analizie akty prawa krajowego, odnoszące się do kluczowych kwestii nadających kształt ochronie zabytkowych cmentarzy. Ze względu na znaczące rozproszenie regulacji w przedmiocie ochrony, konieczne stało się

odniesienie do szeregu ustaw i uszczegóławiających je rozporządzeń, w tym w szczególności do postanowień ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami; ustawy z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych oraz ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane. Autorka trafnie dostrzega również wagę i znaczenie regulacji prawno-karnych w zakresie ochrony zabytkowych cmentarzy. Szczególnie interesująco prezentują się rozważania mgr A. Mazurek poświęcone ochronie dziedzictwa podwodnego jakim są wraki statków-mogił. Rozważania trzeciego rozdziału wieńczy analiza przepisów prawa kanonicznego, odnoszących się do ochrony zabytkowych cmentarzy. Pośród tej grupy obiektów znaczną ich część stanowią bowiem cmentarze wyznaniowe, które podlegają podwójnej ochronie – zarówno tej wynikającej z krajowego porządku prawnego, jak i ochronie gwarantowanej przepisami prawa kanonicznego. Na tle rozważań podjętych w tym rozdziale chciałbym sformułować pod adresem Doktorantki pytanie czy regulacje prawa krajowego obowiązujące w Polsce w pełni czynią zadość i recypują standardy międzynarodowej ochrony tej szczególnej kategorii obiektów zabytkowych jakimi są nekropolie?

Z kolei rozdział czwarty recenzowanej dysertacji odnosi się do form oraz sposobów prawnej ochrony zabytkowych nekropolii. W pierwszej kolejności mgr A. Mazurek poddaje szczegółowej analizie podstawowe formy ochrony zabytków, którymi mogą być objęte nekropolie. Analizuje zatem instytucje wpisu do rejestru zabytków, uznania za pomnik historii, utworzenia parku kulturowego oraz ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego. Istotną formą ochrony, co prawda nieujęta w przywołanym przepisie, jest wpis cmentarza do ewidencji zabytków. Doktorantka z powodzeniem stara się przy tym wykazać, że chociaż to rejestr zabytków wskazywany jest jako podstawowa forma ochrony, to w Jej ocenie dla zabytkowych cmentarzy najważniejszą z form ochrony jest ujęcie ich w prowadzonych przez gminy ewidencjach zabytków. Gminna ewidencja przez lata służyła przede wszystkim jako baza wiedzy o całym zasobie zabytkowym znajdującym się na terenie gminy, a obiekty w niej ujmowane były uwzględniane w planach miejscowych. Ponadto gminna ewidencja zabytków jest często jedynym źródłem informacji o rozpoznanych zabytkowych cmentarzach znajdujących się na obszarze gminy. Doktorantka trafnie zwróciła także uwagę na istotną rolę wprowadzonej w 2017 roku instytucji tymczasowej ochrony zabytków, która przeciwdziałać ma bezprawnym działaniom

celowego niszczenia zabytków, wobec których wszczęto procedurę wpisu do rejestru. Istotą przywołanego przepisu jest wstrzymanie z mocy prawa działań przy zabytku, którego dotyczy postępowanie o wpis do rejestru. Z drugiej strony mgr A. Mazurek słusznie zwraca uwagę, że efektywny system ochrony i opieki nad zabytkowymi cmentarzami wymaga jednoczesnego zaangażowania samorządów, właścicieli i zarządców cmentarzy, a także mieszkańców i lokalnych wspólnot. To właśnie społeczność lokalna jest głównym odbiorcą opracowywanych przez gminę programów opieki nad zabytkami i wskazane jest, aby mieszkańcy gminy byli zaangażowani w proces tworzenia takich programów. Podzielić należy w tym miejscu także wątpliwości sformułowane przez Doktorantkę dotyczące skuteczności tworzonych programów opieki nad zabytkami. Ich zadaniem jest dążenie do poprawy stanu zachowania zabytków na terenie gminy, a także przyczynianie się do jej rozwoju poprzez zwiększanie atrakcyjności zabytków czy eksponowanie ich walorów kulturowych. O ile jednak sama idea ochrony zabytków poprzez sporządzanie programów opieki jest w pełni zasadna, o tyle przedstawiona przez Doktorantkę praktyka wskazuje na istotne niedostatki w zakresie organizacji tej ochrony.

W ostatnim rozdziale, który ma charakter analityczny, Doktorantka poddaje szczegółowej analizie zasady, źródła i tryby finansowania opieki nad zabytkowymi cmentarzami. Zgodzić należy się z Doktorantką, że środki finansowe przeznaczane na ten cel pochodzą najczęściej z dotacji celowych udzielanych z budżetu państwa, dofinansowania z budżetu jednostek samorządów terytorialnych oraz dofinansowania ze środków strukturalnych Unii Europejskiej. Słusznie zwraca Ona jednak uwagę, że lista możliwych źródeł finansowania opieki nad zabytkowymi cmentarzami nie ma charakteru zamkniętego, gdyż oprócz źródeł wyszczególnionych w niniejszej pracy, środki na prace przy zabytkach można również pozyskać z fundacji, lokalnych grup działania, a także jako wsparcie udzielone przez osoby prywatne. W poszukiwaniu źródeł finansowania prac przy zabytkowym cmentarzu jego właściciel lub zarządca może również ubiegać się o takie wsparcie również w konkursach ogłaszanych przez samorzady w ramach tzw. budżetów obywatelskich lub partycypacyjnych. Mankamentem wszystkich analizowanych procedur jest jednak wysoki stopień ich zbiurokratyzowania. Obrazuje to choćby stosowany powszechnie dołączania do wniosków o finansowanie kopii decyzji wydanych przez organ, do którego wnioskuje się o finansowanie. Przychylić należy się zatem do sformułowanego przez Doktorantkę postulatu *de lege ferenda* o uproszczenie procedury składania wniosków

o dotację i obligatoryjne stosowanie przez wojewódzkiego konserwatora zabytków ministerialnego modelu przekazywania niezbędnych załączników, a więc już po wstępnym zarezerwowaniu dotacji, a tuż przed zawarciem umowy. Podsumowując problematykę udzielania wsparcia finansowego w opiece nad zabytkami Doktorantka stwierdza, że mimo rozbudowanego systemu udzielania dotacji celowych z budżetu państwa, dotacji z budżetu jednostek samorządu terytorialnego, wsparcia ze środków UE, a także darowizn podmiotów prywatnych, możliwe jest zaspokojenie jedynie części potrzeb finansowych pozwalających na ochronę niszczących zabytków cmentarnych. Z tego względu Autorka postuluje zwiększenie udziału wydatków finansowych z budżetu państwa oraz budżetów gmin na prace i roboty stricte przy zabytkowych grobach i nekropoliach z uwagi na niezaprzeczalną ich wartość dla materialnego dziedzictwa kulturowego. W tym kontekście chciałbym sformułować pod adresem Doktorantki pytanie jak powinien być skonstruowany najbardziej optymalny model finansowania opieki nad zabytkowymi nekropoliami?

We wnioskach końcowych Autorka, w sposób zwięzły, odniosła się do tezy badawczej oraz postawionej we wprowadzeniu hipotezy badawczej. Doktorantka trafnie konkluduje swoje rozważania stwierdzając, że ochrona zabytkowych cmentarzy to zadanie przede wszystkim ciężące na administracji publicznej. W tym celu właściwe jej organy zobowiązane są do podejmowania działań zapewniających warunki prawne, finansowe i organizacyjne zachowania zabytków, a także prowadzenia prac konserwatorskich i restauratorskich przy zabytkach, zapobiegania niewłaściwemu korzystaniu z tych dóbr, przeprowadzania kontroli stanu zachowania i ich przeznaczenia. Obie te instytucje – zarówno ochronę, jak i opiekę – łączy wspólny cel, polegający na dążeniu do trwałego zachowania zabytkowych cmentarzy.

Podsumowując formalną i merytoryczną ocenę pracy pragnę podkreślić, że mgr Anna Mazurek posługuje się poprawnym warsztatem naukowym.

6. Konkluzja:

Wskazane wyżej drobne mankamenty recenzowanej dysertacji nie wpływają w najmniejszym stopniu na jej ogólną, pozytywną ocenę, zwłaszcza w odniesieniu do realizacji wyznaczonych przez Autorkę celów badawczych. Przedłożona do oceny rozprawa doktorska prezentuje zatem ogólną wiedzę teoretyczną Kandydatki w dyscyplinie nauk prawnych, zaś jej przedmiotem jest oryginalne rozwiązanie problemu naukowego.

Mając powyższe na względzie stwierdzam, że rozprawa doktorska autorstwa Pani mgr Anny Mazurek pt. „Konstytucyjne i ustawowe uwarunkowania ochrony zabytkowych cmentarzy” (Rzeszów 2022, ss. 368) spełnia wymogi przewidziane dla tego typu prac w art. 187 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 r. poz. 1668). Wnoszę zatem o przyjęcie recenzowanej rozprawy doktorskiej oraz o dopuszczenie Pani mgr Anny Mazurek do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Maciej Serwaniec